

ΣΤΕΨΙΣ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΥΝΗΘΩΣ, προκειμένου περί Αιγύπτου, ὁ πολὺς κόσμος φρονεῖ ὅτι δύο τινὰ ἀξιοθέατα ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ, ὁ Νεῖλος καὶ αἱ Πυραμίδες. Οὔα πλάνη ! Ὁ μὲν Νεῖλος εἶναι ποταμὸς ὡς τόσοι ἄλλοι ἐπὶ τῆς γῆς, αἱ δὲ Πυραμίδες εἶναι . . . πυραμίδες καὶ οὐδὲν ἄλλο.

Ἐνεκα τούτου πᾶς ἐπισκεπτόμενος τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἰδίως ἐάν οὗτος εἴναι Ἕλληνα, ἀπέρχεται ἐν ὑψίστῃ αὐταρεσκειᾷ ὅτι κατώρθωσε μέγα τι ἰδὼν τὰς πυραμίδας, ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν ὁποίων τεσσαράκοντα αἰῶνές τὸν ἠτένισαν !

Ἄλλ' ὦ σύ, τὸν ὁποῖον κατέπληξεν ὁ ὄγκος τῶν παναρχαίων τούτων τάφων, προχώρησον ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνω διὰ νὰ μείνης ἐνεὸς πρὸ τῶν ἔργων ἐκείνων τῆς τέχνης, τῶν ὁποίων τὴν ὑπαρξιν οὐδὲ κἂν ἐφαντάζεσο καὶ τὰ ὁποῖα μὴ ἰδὼν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐκτιμήσης. Πᾶσα τούτων περιγραφή ἤθελεν ἀμαυρώσει τὸ ὑπέρλαμπρον κάλλος, τὸ ὁποῖον ἀνθρώπου χεὶρ ἐνεσάρκωσεν ἐπὶ τῆς ἀψύχου μάζης, ὅπως διηγῆται τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τῆς μεμακρυσμένης ἐκείνης ἐποχῆς.

Ἄλλ' ἐάν, ὦ ἀναγνώστα, εἶσαι ἄπειρος τῆς ἱστορίας καὶ τῆς τέχνης καὶ ἐάν δὲν ὀδηγῇ τὰ βήματά σου ὁ ἔρως

τοῦ καλοῦ, μὴ ἐγκαταλείψῃς τὴν θαλπωρὴν καὶ τὴν γαλήνην τῆς οἰκογενειακῆς σου ἐστίας, ἵνα ἀναλάβῃς τοιοῦτον πλοῦν ὅστις διὰ σέ ἐσεται ἐπίπονος καὶ ἀνιάρως, καὶ δὲν εἶναι μακρὰν τῆς ἀληθείας ὁ Saint Marc Girardin γράφων ὅτι : Pour apprendre il faut savoir. Les voyageurs qui ne savent rien, n'apprennent rien. Ἐνώπιον τοιοῦτου θεατοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους ἤθελεν εἶσθαι χυδαῖον ἀποτύπωμα τοῦ εὐφυστέρου τῶν θεῶν, ὁ δὲ Παρθενῶν σωρὸς κιόνων ὑπαθασταζόντων τὴν στέγην τοῦ ἱεροῦ τῆς πολιούχου θεᾶς τοῦ Ἄστεως.

Ἰδοὺ εὕρισκόμεθα ἐν Θήβαις πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Μεδίνατ—Ἀμποῦ, ὃν ἀνήγειρεν ὁ Ραμσῆς III εἰς τὸν Ἄμμων-Ρᾶ εἰς ἀνάμνησιν τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων. Πρὸ τοῦ κυρίως ναοῦ ὑψοῦται περίλαμπρον τὸ βασιλικὸν περίπτερον μὲ τούς καλλιτεχνικοὺς ἐξώστας του καὶ μὲ τὰ πλήρη διακόσμων παράθυρά του καὶ μὲ τὰς ἀναγλύφους εἰκόνας, ἐδῶ μὲν τῶν αἰχμαλώτων τῶν ἀνηκόντων εἰς διαφόρους φυλάς ὧν ἐκάστη φέρει τὸ ἴδιον αὐτῆς ὄνομα, τὴν ἰδίαν αὐτῆς φυσιογνωμίαν καὶ τὸν ἴδιον αὐτῆς ἱματισμόν, ἐκεῖ δὲ τοῦ βασιλέως κκθήμενου ἐπὶ κομποῦ ἐδράνου καὶ λαμβάνοντος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν βραχίονα γυναικὸς ἣτις τῷ προσφέρει ὀπώραν, διὰ δὲ τῆς ἄλλης θωπεύει τὸν πώγωνα αὐτῆς, ἐνῶ παρέχει διασκεδάζει παίζων ζατρίκιον μετὰ τῆς βασιλίσσης, δοῦλοι δὲ κρατοῦντες ῥιπίδια ἀερίζουσιν αὐτούς.

Διερχόμεθα τὸν πρῶτον πυλῶνα καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς ἐντὸς αὐλῆς μεγαλοπρεποῦς, ἀριστερόθεν τῆς ὁποίας ὑψοῦνται ὀγκώδεις κίονες φέροντες κιονόκρανα παριστῶντα κάλυκας ἄνθους, δεξιόθεν δὲ ἐπτὰ Καρυάτιδες λεπτῆς τέχνης παριστῶσαι τὸν βασιλέα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ὁσίριδος.

Καρυάτιδες ἐν Αἰγύπτῳ ! Καὶ δὲν πρόκειται περὶ τῶν Καρυατίδων αἵτινες ἐδραπέτευσαν ἴσως ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπως παραστῶσιν εἰς τὴν στέψιν τοῦ Φαραώ.

Ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει ἠθέλομεν ἔχει καὶ ἓνα ἀναχρονισμόν ἐν τῇ τέχνῃ ὅπως καὶ εἰς τὰ ἱστορικὰ δράματα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ποιητῶν.

Καὶ ἂν ἦσαν μόνον αἱ Καρυατίδες αἱ ὅποσαι ἐσφαλμένως θεωροῦνται ὡς πρότυπα ἔργα τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας ! Εἰς ἓνα τῶν περιφήμων τάφων τοῦ Μπενῆ-Χάσαν, οἵτινες χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς 11 δυναστείας (3000 π. Χ.) εἶδον δύο κίονας καθαροῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπαρამίλλου κάλλους τοιχογραφιῶν τῶν αὐτῶν τάφων εἶδον λύραν ἑλληνικὴν, ἣτις ἀδίκως φέρει τὸ ὄνομα ἑλληνική, ἀφοῦ τίς οἶδε μετὰ πόσους αἰῶνας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐνεχαράχθη ἐπὶ ἀγγείου ἢ πρώτῃ ἐν Ἑλλάδι λύρα ὑπὸ Ἑλληνος καλλιτέχνου. Ἐπὶ τῆς ὀροφῆς ἐτέρου τάφου, τοῦ Ἀπι-Τέφα τῆς 13 Δυναστείας ἐν Ἀσιούτ, εἶδον μετ' ἐκπλήξεως, ἐν ζωηρῷ κυανῷ χρωματισμῷ τὸν ἑλληνικώτατον μαῖάνδρον μὲ τοὺς τετραγωνικοὺς αὐτοῦ ἐλιγμούς, τὸν ἀπαραίτητον τοῦτον στολισμόν εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἑλληνικῶν τεχνουργημάτων.

Ἀλλὰ σπεύσωμεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν δευτέραν αἵθουσαν τὴν μεστὴν ἐκ διακόσμων ἱστορικῆς καὶ θρησκευτικῆς σημασίας, μὲ τὸ περιστύλιόν της τὸ ἐκ Καρυατίδων καὶ κιόνων καὶ μὲ τὰς θαυμασίας εἰκόνας, ἐν αἷς ὑπερέχουσιν αἱ παριστῶσαι τὴν στέψιν τοῦ βασιλέως.

Ἰδοὺ αὐτὸς κεκοσμημένος τὴν μὲν κεφαλὴν ἐκ πτερῶν στρουθοκαμήλου, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ὑφ' ὅλων τῶν βασιλικῶν σημάτων καὶ καθήμενος ἐπὶ καλλίστου θρόνου, ὃν καλύπτουσι διὰ τῶν πτερύγων των τὰ χρυσαῖα εἰδῶλα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας καὶ ὃν προστατεύουσιν, ἔμπροσθεν ἱστάμενος ὁ λέων, τὸ σύμβολον τῆς ἀνδρείας, καὶ ἡ σφίγξ, τὸ σύμβολον τῆς ἰσχύος καὶ τῆς σοφίας. Οὕτως ἔχοντα τὸν βασιλέα μεταφέρουσιν ἐντὸς πολυτελεστάτης σκηνῆς δώδεκα στρατιωτικοὶ ἄρχοντες ἐνῶ ἕτεροι τοιοῦτοι σείουσι περὶ αὐτὸν λάβαρα καὶ ῥιπίδια.

Προπορεύονται παῖδες ἀνήκοντες εἰς τὴν ἱερατικὴν τάξιν καὶ φέροντες τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλέως, τὴν θήκην τοῦ τόξου τοῦ καὶ τὰ λοιπὰ σήματα αὐτοῦ. Ἐννέα πρίγκηπες, ἀνώτεροι λειτουργοὶ τῆς ἱερατικῆς τάξεως καὶ ἀνώτεροι ἀξιοματικοὶ ἀκολουθοῦσι τὴν πομπὴν παρατεταγμένοι εἰς δύο σειράς. Πολεμισταὶ φέρουσι τὰ ὑπόθρα τῆς σκηνῆς καὶ τέλος ἀκολουθεῖ μία ἴλη στρατιωτῶν. Ποικίλοι ὅμιλοι προηγοῦνται τοῦ Φαραῶ, ἥτοι σῶμα μουσικὸν ἐν ᾧ διακρίνομεν τὸν πλαγίαυλον, τὴν σάλπιγγα καὶ τὸ τύμπανον, καὶ κατόπιν οἱ σύγγενεῖς τοῦ βασιλέως, ἐν οἷς πολλοὶ ἱεράρχαι. Κατωτέρω ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ραμσῆ καίει θυμίαμα ἐνώπιον τοῦ πατρός του.

Ὁ βασιλεὺς εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ὡρου, πλησιάζει τὸν βωμόν, ποιεῖ σπονδὰς καὶ καίει λιθανωτὸν ἐνώπιον τοῦ Ἀμμων-Ρᾶ. Εἵκοσι καὶ δύο ἱερεῖς φέρουσιν ἐντὸς πολυτελοῦς σκηνῆς τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ ἐν μέσῳ ριπιδίων καὶ κλάδων ἀνθοφόρων. Ὁ βασιλεὺς φέρων ἐπὶ τοῦ μετώπου ἀπλοῦν διάδημα τῶν κάτω χωρῶν (Κάτω Αἰγύπτου) προηγεῖται τοῦ θεοῦ καὶ ἔπεται ἀμέσως τοῦ λευκοῦ ταύρου, τοῦ ζῶντος συμβόλου τοῦ Ἀμμων-Ὡρου. Ἱερεὺς θυσιάζει τὸ ἱερὸν ζῶον, εἰς τῶν πρωθιεραρχῶν ἀναγινώσκει ὑψηλῇ τῇ φωνῇ τὰς προσευχάς, ὁπότεν ὁ θεὸς πλήρης φωτὸς εἰσέρχεται εἰς τὸν ναόν. Δεκαεπτὰ ἱερεῖς προηγοῦνται κομίζοντες τὰ διάφορα ἱερά σύμβολα, ἑπτὰ ἕτεροι ἀνοίγουσι τὴν θρησκευτικὴν πομπήν, στηρίζοντες ἐπὶ τῶν ὤμων ἀγαλμάτια, ὁμοιώματα τῶν βασιλικῶν προπατόρων καὶ τῶν προκατόχων τοῦ Ραμσῆ, προστατούντων εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ ἀπογόνου των.

Ἀκολουθῶς ἔρχεται ἡ σκηνὴ τῶν τεσσάρων πτηνῶν, ἥτοι τῶν πνευμάτων, τέκνων τοῦ Ὁσίριδος καὶ προστατῶν τῶν τεσσάρων κυρίων σημείων. Ὁ πρωθιερεὺς τοῖς δίδει τὴν ἐλευθερίαν ὅπως ἀναπτάντα ὑπάγωσι ν' ἀναγγείλωσιν

εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, ὅτι, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ θεοῦ Ὡρου, ὁ Ραμσήs ἐθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ στέμμα, ἐμβλημα τῆς ἐπὶ τῶν ἄνω καὶ κάτω χωρῶν κυριαρχίας του. Ἡ τελευταία ἀνάγλυφος εἰκὼν παριστάνει τὸν βασιλέα εὐχαριστοῦντα τὸν θεὸν ἐν τῷ ναῷ του. Ὁ μονάρχης προπορευόμενος τοῦ σώματος τῶν ιερέων καὶ τῆς θρησκευτικῆς μουσικῆς, συνοδεύεται ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ οἴκου του. Τὸν βλέπομεν κατωτέρω κόπτοντα διὰ χρυσοῦ δρεπάνου δράγμα γεννημάτων, φέροντα περικεφαλαίαν, ὡς κατὰ τὴν ἐκ τοῦ παλατίου ἐξοδὸν του, καὶ ἀπερχόμενον ἀφοῦ ἔσπεισε τῷ θεῷ Ἀμμων-Ὡρῳ ἐπιστρέψαντι εἰς τὸ ἅδυτον τοῦ τεμένουs του. Ἡ βασίλισσα παρίσταται καὶ αὕτη εἰς τὴν παρέλασιν τῆς ἐπισήμου ταύτης τελετῆς.

Τοιαύτη εἶνε ἡ στοὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ραμσή III τῆς 20 Δυναστείας (1200 π. Χ.), ἣν πρῶτος ὁ Champollion περιέγραψεν, ἔργον ἀντάξιον τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος, τὸ ὁποῖον εἶνε μὲν κατώτερον οἰουδῆποτε ἑλληνικοῦ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ πάντοτε ὠραῖον καὶ ἀξιοθαύμαστον, διότι εἰμφορεῖ νὰ ᾔηνε τι κατώτερον τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, ὡς εἰπέ τις, καὶ νὰ ᾔηνε ἐξόχως ὠραῖον καὶ θαυμαστόν.

Ἡδύνατο γενναίως ἡ ἑλληνικὴ τέχνη νὰ μιμηθῇ τοιαῦτα πρωτότυπα καὶ ἐγκολάπτουσα ἐπ' αὐτῶν ἴδιον τύπον νὰ ἐξαρθῇ εἰς ὕψος ἰδανικόν, εἰς ὃ ᾔητον ἀδύνατον νὰ ἐξιχθῇ ἡ αἰγυπτιακὴ τέχνη, ἀφοῦ τὴν χεῖρα τοῦ καλλιτέχνου ἐδέσμευεν ἐν Αἰγύπτῳ ἡ θρησκεία ἐπιβάλλουσα εἰς αὐτὸν διὰ τῶν ιερέων οὐδὲ κατὰ κεραίαν νὰ μεταβάλλῃ τὰ ὁμοιώματα τῶν θεῶν, διότι ἡ θεότης εἶνε ἀμετάβλητος.

« Εἰς ὅτι περὶ ἂν Ἕλληνες βαρβάρων παραλάβωσι κάλλιον τοῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζονται », διότι ἐν Ἑλλάδι τὸ πᾶν κινεῖται καὶ μεταβάλλεται καὶ τελειοποιεῖται, οἱ δὲ ιερεῖς καὶ ὁ κληρὸς οὐδὲν ἰσχύουσιν

ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς φαντασίας.

Διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Μεδίναντ-Ἀμποῦ, ὑπενθυμίζομεν εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅτι οὗτος εἶνε ἐν τῶν μυρίων ἄλλων λειψάνων τῆς ἀρχαίας τέχνης τὰ ὁποῖα ἔχει τις νὰ ἴδῃ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Φαραῶ καὶ ἐνώπιον τῶν ὁποίων εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἀνακράξῃ :

« Barbara Pyramidum sileant miracula Memphis. »

Κάτρον, 2 Αὐγούστου 1894.

Α. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

ΕΚΕΙΝΟΣ. — Πρὸς χάριν σου, χάριν τοῦ ἔρωτός σου, εἶμαί
ἑτοιμος νὰ θυσιάσω τὸ πᾶν, τιμὴν, δόξαν, πλούτη . . .

ΕΚΕΙΝΗ. — Καὶ τότε τί θά μου μείνῃ ;